

165 ögonblick

Exempeltext från en författare

Jag ser henne där hon kommer springande och inser genast att hon inte kommer hinna. Alla hennes ansträngningar ska vara förgäves. Ju mer hon ropar och viftar nu, desto mer bortgjord kommer hon att känna sig när bussen åker och hon får stå ensam kvar. Det är fullt med folk på gatan runtomkring hållplatsen. Hon borde verkligen hejda sig en smula.

Hon har ingen jacka på sig, trots att det är mer än femton grader kallt, bara en tunn tröja. Svart kjol och gymnastikskor fast det är drivor av snö överallt och alla bara pratar om kylan. De sa på radion i morse att högtrycket har bitit sig fast och det kan komma att bli ännu kallare. Hörde hon inte det?

Hon håller en tung axelremsväska i ena handen som hela tiden halkar av axeln när hon guppar med kroppen och vinkar och viftar med den andra armen för att synas. Hon har säkert en tid att passa, något viktigt som väntar, något hon är sen till. Hon har hög andning nu och åtminstone ett femtiotal meter kvar.

Om fem sekunder är klockan tre över, då går bussen. Hon kommer aldrig att hinna hit på fem sekunder. Även om hon var aktiv idrottsatlet skulle det vara nästintill omöjligt att ta den sträckan på så kort tid. Särskilt med tanke på underlaget. Det är lögn att få något fäste i sådan här blöt och moddig snö. Hon måste planera bättre. Hon måste ha bättre marginaler, det lilla livet.

Ända sedan tio i har vi stått här vid ändhållplatsen och sett passagerare. Den ena efter den andra har kommit och stigit på i lugn och ro. Någon har till och med hunnit röka en cigarett.

Ju närmare hon kommer desto tydligare ser jag paniken i hennes ögon. Det är viktigt för henne att hinna med just den här bussen. Nästa buss går inte förrän om arton minuter.

När det är en sekund kvar ser jag henne sladda med gymnastikskorna i snömodden. Hon är på väg att tappa balansen, tappar väskan men lyckas precis hålla sig på benen. När hon ser bussen blinka utåt gatan skriker hon också, stackare. Hon skriker rakt ut "Neeeeej".

Texten är hämtad från en novelltävling från 2011 där författaren Jonas Karlsson skrev en inledning som elever sedan fick skriva en fortsättning på.

Gestalta känslor

Tänk på en person i en viss situation. Är personen glad, ledsen, arg, rasande, peppad, kär, nervös, rädd eller uttråkad? Beskriv personen genom att fokusera på tre saker: hennes händer och vad hon gör med dem, hennes väska och hur hon hanterar den, hennes skor.

Olika börjor

Försök att fånga läsaren direkt i inledningen. Ett bra tips är att börja mitt i en händelse, med en replik, en tanke eller en fråga. Ett annat sätt att börja ögonblicket är att skriva en miljöbeskrivning eller att presentera en person.

Inre monolog

Du kan berätta om en person genom att du skriver personens inre tankar och känslor.

En specifik plats, ett specifikt ögonblick

Följande frågor är hämtade och bearbetade från ett avsnitt ur boken Skrivarskolan av Lasse Ekholm.

- Vilka detaljer på platsen berättar om vad det är för årstid?
- Vilka detaljer berättar om hur mycket klockan är?
- Hur beskriver du vädret bäst genom att berätta om vad en person på platsen gör eller upplever med sina sinnen?
- Hör du några ljud och känner du några dofter som berättar något om platsen?
- Hur känns det att vara på platsen i just det här ögonblicket?
- Finns det några djur och människor där? Vad gör de i så fall?
- Händer det något eller har det nyss hänt något?
- Vad är det som gör den här platsen alldeles speciell i det här ögonblicket?
- Finns det något som kan göra läsaren nyfiken på vad som snart skall hända?

Liknelser

Testa att beskriva en människa enbart med hjälp av liknelser. Håret var brunt som... Skorna liknade... Öronen var så stora att...

Låna inspiration från verkligheten

Sträva efter välutvecklade gestaltande beskrivningar genom att låna drag av verkliga personer till dina fiktiva karaktärer (påhittade personer). Fundera på hur just den här karaktären agerar i ett givet sammanhang. Försök att se de små detaljerna som gör att inte alla människor beter sig lika.

Hur folk pratar och vad de säger avslöjar mycket om hur de är. Ett sätt att presentera någon kan alltså vara att låta den personen prata, och ladda replikerna med ord och formuleringar som berättar något om personligheten.

Arbeta med språket och leta efter specifika ord som "smakar rätt".

När du beskriver och gestaltar personer och miljöer blir texten mer levande när du använder dig av rätt detaljer och specifika ord. Ord som betyder ungefär samma sak, till exempel hatt, huvudbonad och mössa, kallas för synonymer. Synonymer ska du använda för att de hjälper dig att uttrycka dig mera exakt. Det är ju inte samma person i en berättelse som har en *keps på sne* respektive *en finhatt ordentligt uppsatt*. Testa dig fram och sträva efter att välja ord med rätt känsla och nyans.

Exempel: Är hunden smal, mager eller benig? Är du sugen, hungrig eller utsvulten? Är det en pojke, grabb, snubbe, man, gubbe, gentleman eller karl som går förbi? Droppar, rinner eller forsar regnet ner? Är det en tjej, flicka, brud, böna, flickvän, kvinna, dam, kärring eller tant som kommer in genom dörren? Spatserar, stapplar, glider, lufsar, kryper, skrider, promenerar, hoppar, släntrar eller trycker hon sig in?

Härma, härma, härma...

Hur gestaltar en publicerad författare sina personer? Plocka fram din favoritbok eller be din lärare eller bibliotekarie om en bra bok. Hur är ögonblicken skrivna där? Hur har Jonas Karlsson författat sitt ögonblick som du läste på föregående sida?

Dialog och repliker

Repliker kan markeras på två olika sätt. Antingen med citattecken eller genom så kallat talstreck (-). Som i utdraget nedan ur boken *Vi som aldrig sa hora* ska varje nytt talstreck skrivas med så kallat indrag, d.v.s. innan du skriver talstreckets ska du trycka på space/blanksteg ett antal gånger.

Stekoset slår emot Kristian när han kliver in på pizzeria Tre kronor. Mannen bakom disken brister ut i ett igenkännande leende.

- Kompis, kebabpizza med mixad sås och extra champinjoner!

Kristian ler tillbaka.

- Nej, idag ska jag bara ha sallad.

- Du bantar?

(ur Ronne Sandahl, *Vi som aldrig sa hora*, 2007, s. 38)

Samma dialog kan skrivas på olika sätt. Exempelvis:

"Kompis, kebabpizza med mixad sås och extra champinjoner!", ropar mannen bakom disken och brister ut i ett igenkännande leende.

Kristian ler tillbaka och svarar glatt:

"Nej, idag ska jag bara ha sallad."

"Du bantar?"

Ord som ropar, svarar, sluddrar, säger, intygar, förklarar o.s.v. kallas för anföringsverb. När du skriver dialog är det viktigt att du varierar anföringsverben och inte bara skriver *säger* hela tiden.